

Stichting Bite Back
Europalaan 20
3526 KS Utrecht

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
t.a.v. de afdeling Juridische Zaken
Postbus 40219
8004 DE Zwolle

Zeist, 26 april 2021

Betreft: bezwaarschrift

Geachte,

Middels deze brief tekenen wij, Stichting Bite Back, bezwaar aan tegen de beslissing de dato 25 maart 2021 betreffende het verlenen van een ontheffing aan circus Freiwald, eigenaar en directeur L.B. Freiwald, voor het meereizen, verplaatsen en op het circusterrein houden van een olifant (Buba) voor onbepaalde tijd. Eveneens dienen we dit bezwaar in voor de zebra Smiley, waarvan ook ontheffing is afgegeven.

Wij als organisatie, belanghebbenden inzake het opkomen voor het welzijn en de rechten van dieren, zijn van mening dat het verlenen van deze ontheffing in strijd is met de wetgeving en geenszins het belang van olifant Buba of zebra Smiley dient. Onze bezwaren tegen het afgeven van deze ontheffing staan genoteerd in bijlage A en bijlage B bij deze brief.

Voorop staan voor ons de gezondheid en het welzijn van olifant Buba en zebra Smiley, alsmede de beste toekomstperspectieven voor deze dieren. Besluiten moeten naar onze mening dan ook specifiek genomen worden in het belang van het dier. Uitgaand van de opvolging van de moties in de Tweede Kamer, vanwege het tegen de adviezen ingaan van het ambtelijk apparaat van de Minister en daarnaast onze opgesomde bezwaren, vinden wij dat de belangen van Buba en Smiley hier ernstig geschaad worden en verzoeken wij tot het ongedig verklaren van de ontheffing(en).

Tot slot zouden wij graag onze bezwaren verder mondeling toelichten tijdens een hoorzitting en eventuele verdere vragen over onze bezwaren beantwoorden. Tevens verzoeken wij de mogelijkheid te hebben om eventuele aanvullende stukken toe te sturen mocht daar in de tussentijd tot de hoorzitting reden voor komen, zoals met betrekking tot (nieuwe) informatie uit documenten behorend tot lopende WOB-verzoeken en het inzien van de ontheffingen en de motivatie van de Minister. We verzoeken u daarnaast per omgaande eventuele relevante stukken, waaronder de ontheffing en motivatie Minister, toe te sturen.

In afwachting van uw reactie,

Hoogachtend,

BIJLAGE A

Bezwaren met betrekking tot de ontheffing van olifant Buba

Uit de verkregen WOB-documenten¹ constateren wij dat de conclusie van het ministerie al eenduidig was dat de olifant Buba het beste af is bij de opvang Elephant Haven in Frankrijk en voorkeur geniet boven blijven bij het circus.

In de nota 'stand van zaken circusolifant Buba en zebra Smiley'² van 10 november 2020 schrijft men aan de Minister:

"Voor beide dieren is door DAD een geschikte opvanglocatie gevonden [...] Van de 3 locaties heeft alleen Elephant Haven uit Frankrijk de questionnaire ingevuld en opgestuurd. Deze locatie voldoet aan alle eisen en is daarmee geschikt voor de opvang van Buba."

In 2016 werd er al onderzoek gedaan naar het welzijn van Buba en of Buba in staat was om verplaatst te worden naar een opvang. De RVO schreef in de conclusie:

*"Buba is, volgens ons, fysiek en mentaal in staat om getransporteerd te worden naar een geschikte opvangmogelijkheid binnen Europa of daarbuiten."*³

Dit onderzoek werd gedaan naar aanleiding van de ontheffing die afgegeven was op 19 april 2016⁴. Op 7 juli 2017 werd een nieuwe ontheffing afgegeven⁵. Ditmaal tot 30 juni 2020, met als reden dat er op dat moment geen geschikte opvang voorhanden leek, maar wel in de toekomst kon ontstaan. Artikel 4 van dit besluit dicteerde:

"De heer L.B. Freiwald onderhoudt contact met beide opvanglocaties teneinde een mogelijk geschikt moment van overplaatsing te kunnen benutten."

Dit onderhoud heeft echter niet plaatsgevonden met Elephant Haven, ondanks blijvende handreikingen van Elephant Haven. De ontheffing was ook louter afgegeven *"teneinde een geschikte plek te kunnen vinden voor olifant Buba"*.

De ambtenaren van ministerie van LNV (DAG/DGA) constateren dit ook en schrijven:

¹ Besluit op Wob-verzoek over olifant Buba gehouden door circusfamilie Freiwald, kenmerk DGA-DAD / 21060828

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/wob-verzoeken/2021/04/08/besluit-op-wob-verzoek-over-olifant-buba-gehouden-door-circusfamilie-freiwald>

² nota 'stand van zaken circusolifant Buba en zebra Smiley', kenmerk DGA-DAD / 20280976

³ 'Resultaten onderzoek circusolifant Buba, brief RVO, 28 november 2016

⁴ Brief ontheffing circus Freiwald, 19 april 2016, kenmerk DGAN-DAD / 16049375

⁵ Brief ontheffing circus Freiwald, 7 juli 2020, kenmerk DGAN-DAD / 17092669

“Dat het in het belang van Buba is om te verhuizen naar een opvanglocatie is door het ministerie ook altijd betoogd en uitgangspunt geweest voor eerdere ontheffingen.”⁶

De Minister ging hier ook in mee en sprak bij het plenaire debat:

“Omdat er nog geen geschikte opvanglocatie beschikbaar was voor Buba, is een ontheffing afgegeven. Wij zijn op zoek gegaan naar geschikte locaties voor Buba. Er is ook met experts gekeken naar verschillende mogelijkheden. Nou, die lijken we ook te hebben gevonden. We gaan kijken hoe we dat precies gaan vormgeven, zodat Buba een mooi plekje krijgt waar ze gewoon in een meer natuurlijke omgeving zo veel mogelijk kan genieten van de jaren die haar nog resteren.”⁷

“We hebben al een aantal ontheffingen verleend, omdat we een goed plekje wilden zoeken voor Buba. Wij menen dat dat ook is gelukt. We gaan ook proberen om dat netjes te gaan doen.”

Als gevolg van de aangenomen moties⁸ ⁹ - die door de Minister afgeraden werden - in de Tweede Kamer zag de Minister zich (blijkbaar) genoodzaakt - zonder een gedegen onderbouwing - om van deze stelling af te wijken. Een motie is geen verplichting aan een minister om iets uit te voeren.

Daar de wet van ons verlangt om binnen het mogelijke alles te doen voor een beter welzijn van dieren, zou er ons inziens dan ook een goede reden moeten zijn om vanwege de moties af te wijken van het advies van de ambtenaren om Buba naar een opvang te verplaatsen. De Wet Dieren stelt dat de intrinsieke waarde van het dier wordt erkend. Door voorbij te gaan aan de eerdere adviezen en de intentie van de eerder afgegeven ontheffingen, wordt het belang van het dier geschaad. Olifant Buba heeft het recht op een beter perspectief, een beter leven. Dat dit nu stellig ontnomen wordt door de grillen van de publieke opinie - door het uitvoeren van een motie die deze publieke opinie reflecteert - constateren wij dat hier het belang van Buba niet is gediend.

Het besluit om circus Freiwald een permanente ontheffing te geven zal de nodige problemen en onzekerheden met zich meebrengen. In de nota 'uitvoering moties Buba en Smiley'¹⁰ van 8 december 2020 wordt al opgemerkt:

⁶ Nota kenmerk DGA / 20307068 van 8 december, verkregen in de WOB stukken, bijlage 3 pagina 150

⁷ Tweede Kamer, plenair verslag, 29e vergadering Woensdag 25 november 2020
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail/bae76c65-81e8-4dbf-b3dc-6254fe81a41c#id43355432

⁸ Motie van de leden Von Martels en Van Helvert over Buba bij haar circusfamilie laten blijven, 25 november 2020, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 35 570 XIV, nr. 37

⁹ Motie van het lid Graus over een Buba-waardig verblijf in Nederland, 25 november, Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 35 570 XIV, nr. 18

¹⁰ Nota uitvoering moties Buba en Smiley, 8 december 2020, Kenmerk DGA / 20307068

“Daarnaast heeft Freiwald aangegeven steeds meer problemen te hebben met het kunnen financieren van het onderhoud van de olifant en zal hij naar verwachting ook LNV vragen om een tegemoetkoming voor onderhoud van Buba.”

Dit was dan ook te verwachten, omdat de problemen van circus Freiwald op financieel gebied al veel langer lopen. Dit schreven we ook al in onze brief van 12 januari 2020, waarin wij opriepen om Buba naar een opvang te verplaatsen. Dat deze problemen al van vóór de coronacrisis waren, geeft aan dat de financiële basis voor de verzorging van Buba niet sterk is. Als van een mogelijke opvang verwacht wordt dat deze wel een stabiele financiële basis biedt, dan zou dit minstens ook van het circus verwacht mogen worden. De opvang heeft bij het ministerie aangegeven geen kosten gedekt te hoeven vanuit het ministerie. De organisatie Vrienden van de Olifant heeft daarnaast aangegeven een bijdrage te willen doen voor transportkosten.

In de brief ‘Aanvraag ontheffing Buba en Smiley’¹¹ van de heer Freiwald van 18 januari 2021 geeft het circus aan dat er de intentie is om financiële middelen te verwerven middels exploitatie van olifant Buba via een educatief programma. Deze intentie werd ook eerder al besproken in het programma BEAU¹² op RTL4 op 1 december 2020 waar Lutz Freiwald samen met Kevin van Geet aanwezig was. Dit zou haaks staan op de eerdere afgegeven ontheffingen, maar ook haaks op het verbod op gebruik van wilde zoogdieren voor circusvermaak.

Waar Buba vandaan komt is niet bekend. Op een CITES document¹³ van 1992 staat dat het land van herkomst onbekend is. Het circus zegt dat dit Zimbabwe is. Zeker weten doen we het dus niet. Het verhaal van het circus is dat Buba gered is van stropers en toen ‘opgevangen’ door een circus. Dit klinkt natuurlijk heel ‘positief’. Echter, hier is geen bewijs voor. Buba is geboren in een tijd waarin stropers jonge dieren makkelijker konden doorverkopen. Een jonge olifant kon (omgerekend) destijds¹⁴ wel tienduizenden euro’s opleveren. Dit lijkt dan ook het meest voor de hand liggende scenario te zijn. Haar herkomst kan logischerwijs een zeer traumatische ervaring zijn geweest voor Buba. Net als dat haar training mogelijk zeer traumatisch is geweest. Buba heeft ook eerder gedragsproblemen vertoond. Dit wordt tevens door de heer Freiwald erkend. De gedragsproblemen kunnen te wijten zijn aan dit traumatische verleden en zijn niet per se verleden tijd.

De gedragsproblemen en het mogelijke onderliggende trauma is ons inziens dan ook een tikkende tijdbom. Een afgegeven ontheffing waarbij het circus wederom wandelingen zal kunnen maken met Buba in bewoond gebied (zoals een woonwijk) zal een risico met zich meebrengen voor zowel Buba als omwonenden/voorbijgangers. De geschiedenis en de gedragsproblemen lijken op die van vele andere olifanten uit vergelijkbare situaties.

¹¹ Verkregen in de WOB stukken, bijlage 3 pagina 155

¹²

<https://www.gids.tv/video/282970/beau-gemist-circusdirecteur-lutz-freiwald-dolbij-dat-olifant-buba-mag-blijven>

¹³ Brief Resultaten onderzoek circusolifant Buba, 28 november 2016, bijlage 4 afschrift CITES document

¹⁴ <https://www.animallaw.info/article/detailed-discussion-elephants-and-ivory-trade>

Tevens brengt het circus steeds naar voren - onder andere in de brief met verzoek tot ontheffing - dat Buba eerder verplaatst is naar een ander circus in Duitsland, waarna Buba stopte met eten en drinken. Wij willen opmerken dat hier verder geen onafhankelijke wetenschappelijke onderbouwing voor is, behalve anekdotisch. De heer Freiwald gaf daarnaast ook aan in het programma BEAU van 1 december 2020, dat rehabilitatie niet onmogelijk is, maar wel misschien vijf jaar kan duren. Dit zou haaks staan op de suggestie van het circus dat het niet mogelijk is voor Buba om te herplaatsen.

Ook lijkt de heer Freiwald te kennen hebben gegeven aan ambtenaren van LNV dat Buba niet kan blijven. Ambtenaren van LNV schreven op 2 maart 2020:¹⁵

“We streven ernaar om Buba te herplaatsen voordat de huidige ontheffing afloopt. We hebben een gesprek gehad met Elephant Haven, een nieuwe opvang in Frankrijk. Dat is wat ons betreft een serieuze kandidaat. Vorige week hebben we met dhr. Freiwald gesproken, hij ziet ook in dat zijn olifant niet kan blijven en wil samen met ons een oplossing vinden. Dat is erg positief!”

Hier wordt ook nogmaals bevestigd dat Elephant Haven volgens het ministerie een goede optie is voor Buba.

Bij o.a. The Elephant Sanctuary hebben ze ervaring met vergelijkbare gevallen zoals Buba, waarbij de dieren uiteindelijk aarden in een nieuwe omgeving. Ons inziens denkt niemand hier makkelijk over; het zal een proces zijn. De geschiedenis van Buba en de ervaring met soortgelijke gevallen geven wat ons betreft dan ook aan dat Buba gebaat zal zijn bij professionele opvang met professionele zorg voor getraumatiseerde olifanten. Elephant Haven heeft deze kennis en beschikt tevens over een groot kennisnetwerk, dat zal helpen om het proces van rehabilitatie en socialisatie te vormen.

Kortom, wij vinden dat de belangen van olifant Buba ernstig worden geschaad bij afgifte van de ontheffing en verzoeken derhalve om de ontheffing ongegrond te verklaren.

¹⁵ Besluit op Wob-verzoek over olifant Buba gehouden door circusfamilie Freiwald, kenmerk DGA-DAD / 21060828, 'Bijlage 3 bij besluit op Wob-verzoek over olifant Buba gehouden door circusfamilie Freiwald', p.13

BIJLAGE B

Bezwaren met betrekking tot ontheffing zebra Smiley

Op 18 mei 2016 hebben wij bezwaar gemaakt tegen de ontheffing voor circus Freiwald. In dit bezwaar gaven we aan dat *'indien voor de zebra's geen ontheffing is, overtreedt Circus Freiwald bovendien de wet.'* De zebra's zijn later door het circus overgeplaatst naar een (bevriende) opvanglocatie in Gilze-Rijen.

In september 2016 is een van de zebra's overleden. Alleen Smiley bleef over. Het circus zelf gaf destijds aan dat het zou komen door het herplaatsen vanwege het verbod¹⁶, zoals ze ook herhalen in hun aanvraag voor de ontheffing:

*"Ook de herplaatsing van onze destijds 2 zebra's leidde tot een snelle onnodige dood van de oudste zebra."*¹⁷

Echter, de nota 'uitvoering moties Buba en Smiley'¹⁸ van 8 december 2020 geeft aan:

"In september 2016 is een van de zebra's overleden door slechte verzorging van de opvanglocatie in Gilze-Rijen"

In de nota wordt tevens opgetekend:

"Zebra Smiley is zonder goedkeuring door de NVWA teruggenomen door het circus en verblijft sinds die tijd illegaal bij het circus.

[..]

Voor het opheffen van het illegale verblijf van de zebra is op 30 oktober 2020 door de NVWA een last onder dwangsom (lod) opgelegd met een termijn tot 1 januari 2021. Dit betekent dat het circus tot genoemde datum zelf de mogelijkheid heeft om de illegale situatie op te heffen door Smiley te verplaatsen."

Zebra's zijn kuddedieren. Een situatie zonder andere zebra's is ongewenst. Dit erkende eerder de Vereniging Nederlandse Circus Ondernemingen (VNCO, tegenwoordig Circuspunt.nl) ook in hun uitgave 'Welzijn circusdieren - Richtlijnen voor het houden en laten optreden van dieren in circussen'. Het minimale aantal zebra's moest dan ook twee zijn voor de destijds bij hun aangesloten circussen.¹⁹

Het ministerie heeft ook gezocht naar een opvangplek voor de zebra. In de nota wordt dan ook gemeld:

"Naast het zoeken naar een geschikte opvang voor de olifant Buba is gelijktijdig ook gezocht naar een geschikte opvang voor de zebra Smiley. De opvanglocatie

¹⁶ <https://circusweb.nl/freiwald-circusdierenverbod-leidt-opnieuw-tot-dood/>

¹⁷ Brief Freiwald, Aanvraag ontheffing Buba en Smiley, 18 januari 2021

¹⁸ Nota uitvoering moties Buba en Smiley, 8 december 2020, kenmerk DGA / 20307068

¹⁹ Welzijn circusdieren - Richtlijnen voor het houden en laten optreden van dieren in circussen, Vereniging Nederlandse Circus Ondernemingen / Breed Overleg Circusdieren, Versie 13 maart 2007, p. 16

Zonnegloed in België heeft aangegeven Smiley te willen plaatsen. Deze opvang heeft al een kudde zebra's waar Smiley zonder problemen aan toegevoegd zou kunnen worden.”

Vanwege de financiële situatie van het circus en dat het welzijn van Smiley gebaat is bij het zijn in een kudde, is de juiste optie dan ook om Smiley te herplaatsen naar de gevonden opvang in België.